

KH § XX. JOULUKUUTA 2023

KV § XX. JOULUKUUTA 2023

HYVINVOINTISUUNNITELMA 2024-2025

KEMIJÄRVEN KAUPUNKI

Luonnos

Hyvinvointisuunnitelma 2024 -2025

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen on ollut 1.1.2023 lähtien kuntien ja hyvinvointialueiden yhteinen tehtävä. Kunnat ja hyvinvointialueet vastaavat omalla toimialallaan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisestä sekä myös ehkäisevästä päihdetyöstä ja lähisuhdeväkivallan ehkäisemisestä. Suurimmalla osalla kuntia on nimetty hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden koordinaattori. Lisäksi nimettyä yhdyshenkilöä edellytetään:

- ehkäisevään päihdetyöhön
- ehkäisevään väkivaltatyöhön
- osallisuusyhdyshenkilö
- järjestöyhteyshenkilö

Sotepalveluiden järjestämisvastuun siirtyessä hyvinvointialueelle, jouduttiin Kemijärvellä, kuten useissa muissakin kuntaorganisaatioissa tekemään rakenteellisia muutoksia.

Organisaatiomuutoksen myötä Kemijärven kaupunki joutui järjestämään myös hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen organisoinnin uudelleen ja vastuu edistämistyöstä siirtyi hallintopalveluille. Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen osa-aikainen koordinaattori aloitti vuoden 2023 alussa ja syksyllä aloitti toimintansa poikkihallinnollinen hyvinvointityöryhmä.

Hyvinvointiryhmän jäsenet:

- kaupunginjohtaja
- hallintojohtaja
- talous- ja kehittämisjohtaja
- elinvoimajohtaja
- tulevaisuusjohtaja
- varhaiskasvatuspäällikkö
- perusopetuksen ja lukion rehtori
- kulttuuri- ja vapaa-ajanpalvelut vastuualuepäällikkö, kansalaisopiston rehtori
- hytekoordinaattori

Laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma Kemijärvellä on laadittu valtuustokaudelle 2021-2025. Suunnitelman tavoitteita ja toimenpiteitä tulee arvioida vuosittain ja valita hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen painopisteet. Tapahtuneiden merkittävien toimintaympäristön muutosten vuoksi, hyvinvointiryhmä arvioi tarpeen laatia uusi hyvinvointisuunnitelma valtuustokauden loppuun, vuosille 2024-2025.

Suunnitelmaa ohjaavat perustiedot ja linjaukset

Hyvinvointisuunnitelman laatimisessa on huomioitu valmisteilla oleva **kaupunkistrategia**. Hyvinvointisuunnitelma on osa kaupunkistrategian toteuttamissuunnitelmaa ja se toimii kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä ehkäisevän työn suunnittelun, seurannan, arvioinnin ja raportoinnin työvälineenä.

Tärkeää on myös huomioida, että kunnassa on kaupunkistrategia ohella useita muita suunnitelmia/strategioita, jotka ohjaavat hyvivointityötä: **liikenneturvallisuusstrategia, lasten- ja nuorten hyvivointisuunnitelma, ikääntyvän väestön suunnitelma, kulttuurikasvatussuunnitelma, kunnan päihdeohjelma ja kotoutumisohjelma**. Lisäksi suunnitelman toteuttamisessa tulee huomioida **hyvinvointialueen hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyö** niin, että tehty työ niin kunnassa kuin alueella tukevat ja täydentävät toinen toisiaan.

Kansallinen terveys- ja hyvinvointiohjelma – hallitusohjelman kirjaukset

Hallituksen tavoitteena on toimiva, terveellinen ja turvallinen elinympäristö kaikille suomalaisille.

Hallitusohjelmassa (20.6.2023) on korostettu ennaltaehkäisyn merkitystä keinona edistää terveyttä, hyvinvointia ja toimintakykyä. Tavoitteena on:

- vähentää keskeisten kansansairauksien ja niiden riskitekijöiden aiheuttamaa hyvinvointivajetta ja tautitaakkaa
- lisätä työ- ja toimintakykyä
- vähentää väestöryhmien välisiä eroja terveys- ja hyvinvointiongelmassa

Ohjelman pitkän aikavälin tavoitteena on vähentää sosiaali- ja terveyspalvelujen käyttöä. Ohjelman toteuttamiseen varataan 9 M€ euron kertaluontoinen määräraha hallituskauden ajaksi. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (hyte)-kertoimen painoarvoa kasvatetaan nykyisestä. Samalla tarkastellaan kuntien ja hyvinvointialueiden välistä rahoitusratkaisua siten, että se kannustaa panostamaan terveyden edistämiseen ja ennaltaehkäisevään työhön.

Hallitusohjelmassa todetaan, että kansansairauksia voidaan vähentää merkittävästi vaikuttamalla riskitekijöihin, kuten **tupakointiin, alkoholin käyttöön, ruokavalioon, liikkumattomuuteen**, ja **ylipainoon**, sekä **yksinäisyyteen**, joka on yksi mielenterveyttä vaarantava tekijä.

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030 toimeenpanosuunnitelma

Sosiaali- ja terveysministeriö on 22. huhtikuuta 2023 julkaissut toimeenpanosuunnitelman, jonka tärkein tavoite on vähentää eri väestö- ja ikäryhmien hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen liittyvää eriarvoisuutta Suomessa. Suunnitelma sisältää yhteensä 144 toimenpidettä, ja ne on tarkoitus toteuttaa vuoteen 2030 mennessä. [Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030. Toimeenpanosuunnitelma \(valtioneuvosto.fi\)](https://valtioneuvosto.fi)

Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistetään neljän painopistealueen mukaisesti.

Kaikkien toimenpiteiden iso yhteinen tavoite on **vähentää eriarvoisuutta**.

Käytännössä tulevina vuosina kiinnitetään huomiota jokaisen ihmisen **osallisuuteen** ja aiempaa parempiin mahdollisuuksiin elämässä. Arkiympäristöjä kehitetään sellaisiksi, että myös ne **kannustavat ihmisiä toimimaan oman hyvinvoinnin ja terveyden hyväksi**. Toimenpiteissä korostuvat esimerkiksi rakennusten terveellisyys, harrastusmahdollisuudet ja mielenterveyden vahvistaminen eri tavoin.

Jotta toimenpiteillä olisi vaikutusta, **kehitetään palveluja samalla ennaltaehkäisevään suuntaan** niin, että ne tukevat ihmisten toimintakykyä. Samalla lisätään ihmisten mahdollisuuksia vaikuttaa palveluihin. Päätöksenteon näkökulmasta tulevaisuudessa kiinnitetään entistä enemmän huomiota siihen, **miten päätökset vaikuttavat ihmisiin**. Tämän lisäksi **päätöksentekijöille** on tuotettava **aiempaa enemmän luotettavaa ja helposti ymmärrettävää tietoa** hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseen vaikuttavista menetelmistä.

Toteutukseen tarvitaan mukaan **kaikki hallinnonalat ja hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen kansalliset, alueelliset ja paikalliset toimijat**.

Väestö

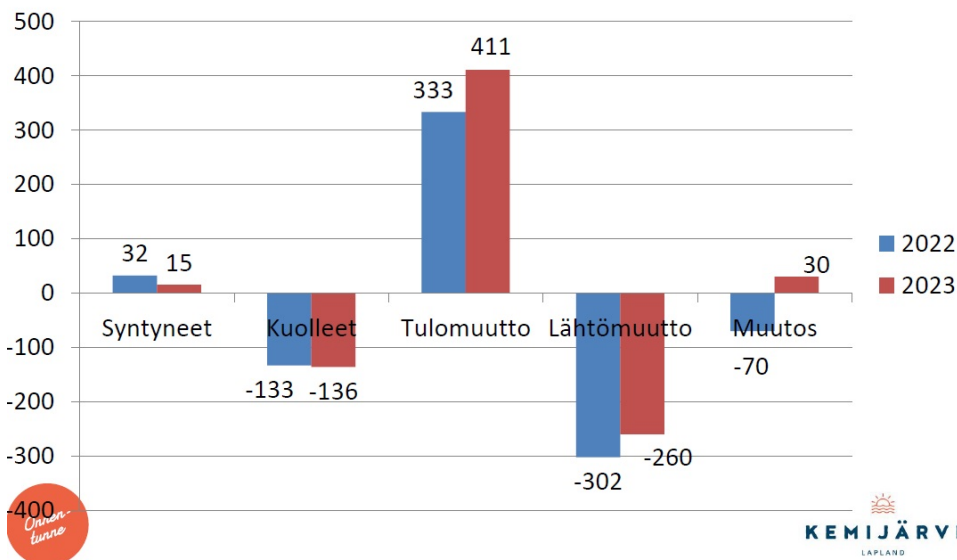
THL:n mukaan koronaepidemiolla ja siihen liittyvillä rajoitustoimilla ja suosituksilla on ollut merkittäviä vaikutuksia ihmisten hyvinvointiin ja elinoloihin, palvelujärjestelmään ja palvelujen käyttöön ja talouteen. Osa vaikutuksista on jäänyt tilapäisiksi tai lieviksi, osa vaihdellut epidemiatilanteen tai rajoitustoimien mukaan. Pidemmän aikavälin vaikutuksia on vaikea tässä vaiheessa arvioida. Vaikutukset ovat vaihdelleet väestöryhmittäin. Kielteiset vaikutukset ovat olleet voimakkaimmillaan mm. lapsilla, nuorilla ja opiskelijoilla, pitkäaikaistyöttömillä, ikääntyneillä, omaishoitajilla ja -hoidettavilla sekä jo ennen epidemiaa haavoittuvassa asemassa olevilla.

Epidemian pitkittyminen, tiukat rajoitustoimet ja sosiaalisten kontaktien vähyys ovat lisänneet väestössä yksinäisyyttä, huolia ja psyykkistä kuormittuneisuutta. Huolta aiheuttaa myös haitallisten elintapojen lisääntyminen.

Kemijärven kaupungin väkimäärä on vuoden 2023 aikana lähtenyt nousuun tulomuuton kasvaessa ja lähtömuuton vähentyessä. Tulomuuton positiivista kehitystä selittää pitkälti se, että iso osa vastaanottokeskuksen palvelujen piirissä olleista tilapäisen suojelun oleskeluluvalla olevista ukrainalaisista ovat käyttäneet oikeuttaan, vuoden Suomessa asumisen täytyessä, hakea kotikuntaa Suomessa. Lokakuun loppuun mennessä kotikuntaa Kemijärveltä on hakenut 82 henkilöä.

Kemijärven kaupungin väestönmuutokset tammi-lokakuussa vuosina 2022 ja 2023

Väkiluku 31.10.2023: 7026 (TK:n ennakkotieto, 21.11.2023)

Syntyneiden määrä on huolestuttavissa määrin laskussa ja kuolleiden määrä viime vuoden tasolla. Ennusteen mukaan syntyneiden määrä vuonna 2023 on 20.

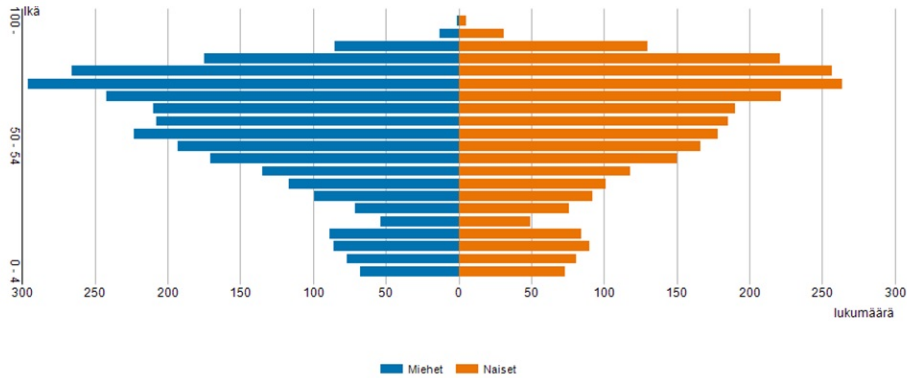
Elävänä syntyneet muuttujina Alue, Sukupuoli, Tiedot ja Vuosi

	Yhteensä					
	Elävänä syntyneet					
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kemijärvi	31	29	42	35	29	35

Väestöennuste 2040

Väestöennusteen mukaan vuonna 2040 Kemijärvellä on asukkaita 5 642, joista 0-15-vuotiaita 9,1%, 15-64-vuotiaita 45,4% ja 65-vuotta täyttäneitä 46,2% väestöstä (Sotkanet, laskettu 2021).

Väestöennuste 2021: Väestö 31.12. muuttujina Sukupuoli ja Ikä. Kemijärvi, Väestö 31.12. (ennuste 2021), 2040.

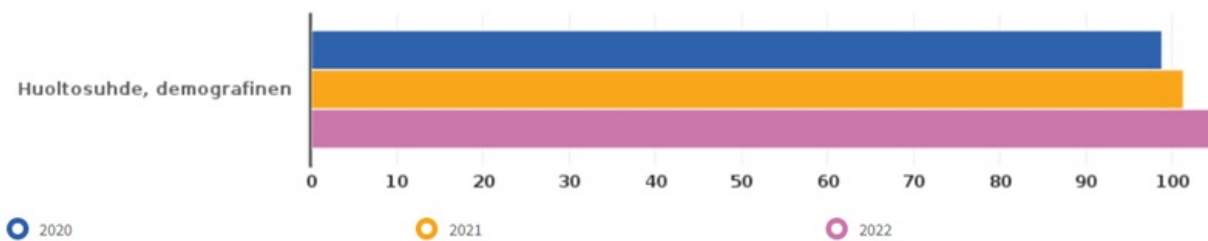

Huoltosuhde

Huoltosuhde Kemijärvellä vuonna 2022 oli 104,7 (Sotkanet) ja ennusteen mukaan vuoden huoltosuhde kasvaa 120,5:een vuoteen 2040 mennessä. (Tilastokeskus 2021). Tämä tarkoittaa, että kunnassa asuvien työikäisten osuus alenee edelleen tulevaisuudessa suhteessa työvoiman ulkopuolella olevaan väestöön.

Huoltosuhde, demografinen

info ind. 761 Alue: Kemijärvi Sukupuoli: Yhteensä

Väestöennuste 2021: Väestöllinen huoltosuhde muuttujina Alue, Vuosi ja Tiedot

	2040
	Väestöllinen huoltosuhde (ennuste 2021)
Kemijärvi	120,5

Maahanmuuttajatilanne ja Kotoutumislaki- (KOTO24) ja TE2024-uudistus

Kemijärvellä ulkomaalaisten osuus väestöstä on kasvanut vuosien 2019-2022 aikana. Vuonna 2019 ulkomaan kansalaisten osuus Kemijärvellä oli 0,9 prosenttia ja vuonna 2022 osuus oli 1,8 prosenttia väestöstä.

Vuoden 2022 alussa Kemijärvellä aloitti toimintansa SPR:n vastaanottokeskus, jossa on asiakaspaikkoja yhteensä 350. Asiakkaat ovat pääosin ukrainalaisia, joilla on tilapäisen suojelun oleskelulupa. Pääosalla tilapäistä suojelua saavista edellytykset kotikunnan saamiselle täyttyivät keväällä ja kesällä 2023, kun he olivat asuneet Suomessa yhtäjaksoisesti vähintään vuoden ajan. Kemijärvellä kotikunta-oikeuttaan on käyttänyt lokakuun 2023 loppuun mennessä 82 henkilöä. Kotikunnan saatuaan heillä on samat oikeudet ja velvollisuudet kuin kenellä tahansa kuntalaisella.

Kemijärvellä on 20 kuntapaikkaa, jotka on tarkoitettu haavoittuvassa asemassa oleville maahanmuuttajille, jotka tarvitsevat erityistä tukea. Puolet paikoista tällä hetkellä täytetty.

Kotoutumislain mukaan kunnan, työ- ja elinkeinotoimiston (TE-toimisto) ja muiden viranomaisten on huolehdittava, että ne antavat asianmukaista ohjausta ja neuvontaa maahanmuuttajille kotoutumista edistävistä toimenpiteistä ja palveluista sekä työelämästä. Lisäksi sosiaalihuoltolain mukaan hyvinvointialueen asukkaiden saatavissa on oltava sosiaalihuollon neuvontaa ja ohjausta. Maahanmuuttajalle, joka on työtön tai muuten kuin tilapäisesti toimeentulotukea saava, tulee tehdä kotoutumissuunnitelma. Alkukartoitus antaa pohjan kotoutumissuunnitelman tekemiseen. Kotoutumissuunnitelman tekee kunta tai TE-palvelut yhteistyössä maahan muuttaneen kanssa ja tarvittaessa hyvinvointialueen kanssa.

Kemijärven tulee valmistautua kotoutumislain uudistukseen, joka toteutuu samanaikaisesti TE2024- uudistuksen kanssa. Uudistus tulee voimaan 1.1.2025. Kokonaisvastuu kotoutumisen suunnittelusta ja edistämisestä kunnissa kasvaa entisestään, kun myös työllisyyspalvelut siirtyvät kuntien vastuulle uudistuksen myötä. Lain tavoitteena on vahvistaa maahan muuttaneiden työllisyyttä, työllisyyttä tukevia valmiuksia, kielitaitoa ja osallisuutta yhteiskuntaan. Lain tavoitteena on myös edistää tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken.

Lapset ja nuoret, lapsiperheet

Lapsiperheitä Kemijärvellä on neljännes kaikista perheistä (vuonna 2022 23 prosenttia). Heistä yhden vanhemman perheitä on 26 prosenttia. Lapsiperheitä toimeentulotukea saa vajaa 8 prosenttia.

Ennaltaehkäisevää vanhemmuuden tukea ovat lastensuojelulain (2007/417) 3a§ mukaan peruspalvelujen kohdennetut tukimuodot esimerkiksi varhaiskasvatuksessa, peruskoulussa tai äitiys- ja lastenneuvolassa.

Lapin Tulevaisuuden sote-keskuksen perhekeskus -hanke, joka on toiminut myös Kemijärvellä, on päättymässä vuoden 2023 lopussa. Hankkeessa on kehitetty kuntien perhekeskustoimintaa ja – palveluita. Perhekeskustoiminta sisältää lapsille, nuorille ja perheille suunnatut hyvinvointia, terveyttä, kasvua ja kehitystä edistävät sekä varhaisen

tuen, hoidon ja kuntoutuksen palvelut. Digitaalisten perheiden palveluiden kehittäminen on yksi osa tätä kokonaisuutta. Perhekeskustoiminta jatkuu hyvinvointialueen toimesta, mutta tarkempaa tietoa toiminnan sisällöstä ja laajuudesta ei tässä vaiheessa ole tietoa.

Perheiden tukena Kemijärvellä toimii aktiivisesti muun muassa Setlementti Tunturila ry:n koordinoima Askel-hanke, Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kemijärven yhdistys ja Ystävien yhdistys, jotka järjestävät matalankynnyksen toimintaa lapsiperheille.

Kouluterveyskyselyn tulokset antavat monipuolista ja luotettavaa seurantatietoa eri ikäisten lasten ja nuorten hyvinvoinnista, terveydestä, koulunkäynnistä ja opiskelusta, osallisuudesta sekä avun saamisesta ja palveluista. Viimeisin kysely on toteutettu keväällä 2023.

Enemmistö kemijärveläisistä lapsista ja nuorista on tyytyväisiä elämäänsä. Ikää myötä tyytyväisyys kuitenkin vähenee. Erityisesti 8. ja 9.luokan oppilaiden tyytyväisyys on laskenut vuoden 2021 tuloksista lähes 20 prosenttia. Vuonna 2021 tyytyväisiä elämäänsä 8. ja 9 luokkalaisista oli 73,5 prosenttia ja vuonna 2023 heitä on 57,1 prosenttia.

Terveydentilansa koki keskinkertaiseksi tai huonoksi perusopetuksen 8. ja 9. luokan ja lukioiden opiskelijoista 30 - 40 prosenttia.

Nuorten ahdistuneisuus ja koulu-uupumus on lisääntynyt parin vuoden takaiseen tilanteeseen nähden selkeästi. Kohtalaisesta tai vaikeasta ahdistuneisuudesta kertoi perusopetuksen 8. ja 9. luokilla neljännes ja lukion opiskelijoista 36 prosenttia.

Sekä ala- että yläasteella vähintään viikoittain tapahtuvaa kiusaaminen on yleistynyt (7,3%-12.1%) verrattuna vuoden 2021 tilanteeseen (0-3,7%). Myös fyysisen uhan kokemukset ovat lisääntyneet parin vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna ja 4. ja 5 luokan oppilailla jopa kaksinkertaistuneet (10% vuonna 2021 ja 21% vuonna 2023)

Kokemukset yksinäisyydestä olivat lähes yhtä yleisiä kuin vuonna 2021. Nuorten osallisuuden kokemus on heikentynyt parin vuoden takaiseen tilanteeseen. Erittäin heikko osallisuuden kokemus 8. ja 9. luokan oppilaista oli 26 prosentilla, kun vuonna 2021 se oli 9 prosentilla.

Lasten ja nuorten elintapoihin liittyen huomio kiinnittyy mm. siihen, että reilu puolet peruskoulun oppilaista ja kolmannes lukiolaisista ei syö aamupalaa arki-aamuisin. Osa jättää myös koululounaan syömättä (8. ja 9. lk 17 % ja lukio 32%). Noin puolet nukkuu vähemmän kuin 8 tuntia 8. ja 9.luokan oppilaista. Peruskoululaisista ja lukiolaisista 30-40 prosenttia kokee, että pitäisi viettää aikaa muutoin kuin netissä. Kun 4. ja 5. luokan oppilaista 40 prosenttia liikkuu vähintään tunnin päivässä, niin 8. ja 9. luokan oppilaista enää puolet (19%) harrastaa liikuntaa vähintään tunnin päivässä. Nuorten (8. ja 9 lk) ylipainoisuus on pienempää Kemijärvellä (14,8%) kuin Lapissa (20,6%) ja koko maassa (14.8%). Vuonna 2021 osuus oli 22,7 prosenttia Kemijärvellä.

Tupakointi vähenee, mutta sähkösavukkeiden päivittäinen käyttö on yleistynyt nuorilla nopeasti. Kemijärvellä tämä ilmiö ei toistaiseksi näy kouluterveyskyselyn vastausten perusteella, mutta havaintoja vapetuksen yleistymisestä täälläkin on. Kemijärvellä 8. ja 9. luokan oppilaista 10 prosenttia käyttää päivittäin jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta.

Huomioitavaa on, että koronaepidemia vaikutti monin eri tavoin nuorten elämään vuosina 2020–2022. Nuorten osalta pääsääntöisesti itse koronatauti ei ollut vaarallinen, mutta rajoitukset vaikuttivat laajasti nuorten elämään. Koronapandemia on voinut aiheuttaa osalle oppilaista oppimiseen liittyvien ongelmien lisääntymistä ja vaikeutumista. Etäopetus on haasteellista erityisesti tukea tarvitseville ja kielivähemmistöihin kuuluville oppilaille sekä niille oppilaille, joilla ei ole saatavilla vanhempien tukea oppimiseen.

Erityistä tukea tarvitsevat myös maahanmuuttajalapsiperheet, joiden määrä on kaupungissa huomattavasti kasvanut Ukrainan sodan vuoksi. Tuen tarve korostuu erityisesti varhaiskasvatus- sekä opetuspalvelujen piirissä. Maahanmuuttaja lasten ja nuorten kotoutumisen edistämiseksi tarvitaan riittävää resurssointia.

Työkäiset

Työllä, työoloilla ja työmarkkina-asemalla on keskeinen merkitys terveyserojen synnyssä.

Kemijärvellä vuoden 2022 työllisyystietojen mukaan työttömien määrä työvoimasta oli vuonna 14,8 prosenttia. Nuorisotyöttömien määrä 18 - 24-vuotiaasta työvoimasta oli vuonna 15,3 prosenttia. Pitkäaikaistyöttömiä oli 5,3 prosenttia. Vaikeasti työllistyviä 15 - 64-vuotiaista (rakennetyöttömyys) oli 6,9 prosenttia.

Koulutuksen ulkopuolelle jänneitä 17-24-vuotiaita on viime vuosina ollut noin 10 prosenttia vastaavan ikäisestä väestöstä.

Kahden vuoden takaiseen (10/2021) tilanteeseen verrattuna positiivista on, että pitkäaikaistyöttömien määrä on laskenut 164:sta 125:een. Ulkomaalaisten työttömien määrä on kasvanut 7 henkilöllä ja työvoimakoulutuksessa olevien määrä kasvanut 32 henkilöllä. Työkokeilussa ei vuonna 2021 ollut yhtään tai heitä oli alle 10, koska määrää ei ole ilmoitettu. Lomautettujen määrä on kasvanut huolestuttavasti kahden vuoden aikana, 27 henkilöstä 81 henkilöön.

Työttömyystilanne lokakuussa 2023:

Työttömät työnhakijat eri ryhmissä ja avoimet työpaikat kk:n lopussa kunnittain	
2023 Lokakuu	
320 KEMIJÄRVI	
Työttömät	391
Työvoima	2731
Työttömät miehet	282
Työttömät naiset	109
Alle 20-v. työttömät	...
Alle 25-v. työttömät	14
Yli 50-v. työttömät	220
Vamm./pitkäaik. sair. työttömät	41
Ulkomaalaiset työttömät	15
Pitkäaikaistyöttömät	125
Lomautettu	81
Lyhennetty työviikko	25
Työllistetty	46
Työharj./työelämävalmennus	0
Kokeilussa	10
Työvoimakoulutuksessa	45
Valmennuksessa	10
Muissa palveluissa	68
Avoimet työpaikat	31

Te-palveluja ja kaupungin työllisyyspalveluja kaupungissa täydentää Saura-säätiön palvelut. Säätiö järjestää ja kehittää työikäisille osallisuutta lisääviä, työelämäosallisuutta edistäviä, osaamista vahvistavia ja työllistymistä tukevia ohjaus-, arviointi-, valmennus-, kuntoutus- ja koulutuspalveluita sekä työtoimintaa. Säätiö tuottaa palveluita pääsääntöisesti kemijärveläisille työelämän ulkopuolella oleville, nuorille, työttömille, osatyökykyisille, maahanmuuttajille ja muille heikossa työmarkkina-asemessa oleville henkilöille.

Moderni elämänrytmi ja helppo elämäntapa kannustavat tekemään asioita entistä passiivisemmin ja se näkyy myös työikäisten elintavoissa.

THL:n tietojen mukaan työikäiset ovat valveillaoloajastaan paikoillaan, joko istuen tai makuuasennossa, keskimäärin 9 h päivässä. 80 prosenttia työikäisistä ei liiku terveytensä kannalta riittävästi. Huomioitavaa on, ettei kahdeksan tunnit istumisen tai paikallaanolon terveyshaittoja saa kumottua tunnin tehotreenillä. Säännöllisellä liikkumisella (venyttely, kävely, seisominen, sähköpöydän korkeuden säätäminen eri korkeuksiin päivän aikana, kävelypalaverit) työpäivän lomassa on merkittävä vaikutus terveyteen. Lähes puolimiljoonaa suomalaista sairastaa 2-typin diabetesta, jonka WHO katsoo johtuvan suurelta osin liikkumattomuudesta.

Myös ravintosuositusten toteutumisessa on työikäisillä haasteita. Vain 14 prosenttia miehistä ja 22 prosenttia naisista syö kasviksia, hedelmiä ja marjoja yhteensä 500 g päivässä.

Työikäisten elämänlaatu on heikentynyt voimakkaasti viime vuosina. Lähes neljäsosa työikäisistä kokee työuupumuksen oireita ja vain joka toinen työikäisistä kokee elämänlaatunsa hyväksi, kun neljä vuotta sitten näin koki vielä yli 60 prosenttia työikäisistä. (THL:n Terve Suomi-väestötutkimus 2022-2023).

Ikääntyneet

Kemijärvellä yli 65-vuotiaita on reilut 40 prosenttia (41.5 prosenttia vuonna 2022) väestöstä. Kotona asuvien 75 vuotta täyttäneiden määrä on vuosien aikana kasvanut. Vuonna 2022 kotona asui 75 vuotta täyttäneistä 90,5 (1259 henkilöä) prosenttia vastaavan ikäisestä väestöstä. Kotona asuvien määrän kasvuun on vaikuttanut muun muassa kaikki ne toimenpiteet, joilla on pyritty tukemaan kotona asumista. Kotona asumisen onnistuminen edellyttää hyvää toimintakykyä ja toimintakyvyn ylläpitämiseksi ja sen edistämiseksi voidaan vaikuttaa ennaltaehkäisevillä toimenpiteillä.

Osallisuus ja aktiivinen kansalaisuus luovat hyvinvointia, avoimuutta ja turvallisuutta myös ikääntyneiden keskuudessa. Ikäihmisten yksinäisyys ja arjen turvallisuus nousi esiin High Five - Yhteistyöllä hyvinvointia Itä-Lappiin –hankkeen tekemässä hyvinvointi- ja turvallisuuskysely kuntalaisille v. 2021.

Osallisuuden kokemuksen lisäksi ravitsemuksen parantaminen, liikunnan lisääminen ja mielenterveyden edistäminen voivat edistää ikääntyneiden hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden tunnetta. Esimerkiksi hyvä ravitsemustila parantaa ikääntyneen kotona asumisen mahdollisuuksia. Ikääntyneet ovat muuta väestöä alttiimpia vajaaravitsemukselle, joka aiheuttaa inhimillistä kärsimystä sekä mittavia lisäkustannuksia

yhteiskunnalle ja terveydenhuollolle. Vastuu ikääntyneiden hyvän ravitsemuksen toteutumisesta jakautuu sekä alueille että kunnille. Vanhuspalvelulaki velvoittaa kuntia tarjoamaan ikääntyneille terveysneuvontaa ja huolehtimaan, että kunnassa on riittävästi ravitsemuksen erityisasiantuntijuutta. Alueet puolestaan vastaavat ikääntyneiden ravitsemuksesta osana ikääntyneiden sosiaali- ja terveystalvueluita.

Tiedottamisen, neuvonnan ja ohjauksen tehostamisella voidaan ikääntyneitä tukea omaehtoisessa varautumisessa ikääntymiseen. Ikä sinällään ei tuo ihmiselle toimintakyvyn rajoitteita, mutta monet ikääntymisen myötä lisääntyvät sairaudet lisäävät niitä, esimerkiksi muistisairaudet. Paras keino vaikuttaa muistisairauksien lisääntymiseen on pyrkiä niiden ehkäisyyn ja puhkeamisen viivästyttämiseen.

Liikkumisen palvelut ja lähiympäristöt on tärkeää suunnitella ja hoitaa niin, että liikkuminen on mahdollisimman esteetöntä ja turvallista. Varmistamalla iäkkäiden tarpeet ja ikäystävällisyys asuinalueiden kehittämisessä ja olemassa olevien asuinympäristöjen kehittämisessä tuetaan liikkumisen esteettömyys ja turvallisuus. Kemijärvellä yli 65-v kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajakso/10 000 asukasta oli vuonna 2022 234, kun Lapissa vastaava luku oli 130,5.

Koti- ja vapaa-ajan tapaturmiin liittyviä hoitajaksoja 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäisistä vuonna 2022 oli Kemijärvellä 515,7 ja koko Lapissa 415,9. Lonkkamurtumia 65 vuotta täyttäneillä oli Kemijärvellä 0,5 prosenttia vastaavan ikäisestä väestöstä, kun taas Lapissa niitä oli 0,7 prosenttia vuonna 2022.

Itsenäistä suoriutumista tukevat teknologiat parantavat tutkitusti ikääntyneiden kuntalaisten hyvinvointia. Ikääntyville tulee tarjota mahdollisimman aikaisessa vaiheessa tietoa tietoturvalisista digitaalisista palveluista, teknologista ratkaisuista ja apuvälineistä. Digitaalisen osaamisen edistämisessä kunnalla on tärkeä rooli ja kun taas teknologian hyödyntäminen kotona asumisen turvaamiseksi on hyvä tehdä yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa.

Matalankynnyksen palveluita iäkkäille tarjoaa Kemijärvellä toimiva Lapin Muistiyhdistyksen ry:n Muistikahvila, joka on kaikille avoin maksuton kohtaamispaikka, jossa keskustellaan muistiin liittyvistä asioista, aktivoidaan aivoja, seurustellaan ja nautitaan kuppi kahvia. Muistikahvila toteutetaan yhdessä Napapiirin Omaishoitajien kanssa. Napapiirin Omaishoitajat ry järjestää myös Taukopirtin kerhotoimintaa omaishoidettaville, omaishoitajille sekä tukea tarvitseville yksin asuville ikäihmisille.

Kahvila Parrupätkä keskustassa on muodostunut myös suosittu kohtaamispaikka kaikenikäisille. Kahvilaa ylläpitää Parrunpätkä ry. Yhdistys järjestää kahvilassa muun muassa erilaisia teemapäiviä, musiikkia ja karaokea.

Osallisuus

Kuntalaisten osallisuuden edistäminen on tärkeää monista syistä, ja se liittyy vahvasti demokratian toteutumiseen, kunnan kehittämiseen sekä yhteisön hyvinvoinnin lisäämiseen.

Kun kuntalaisille tarjotaan mahdollisuus osallistua päätöksentekoon ja ilmaista mielipiteensä, kunnan päätökset vastaavat paremmin asukkaiden tarpeisiin. Kuntalaisten osallistumisen kautta päätöksentekijät saavat arvokasta tietoa siitä, mitä asukkaat todella tarvitsevat ja haluavat. Osallisuus ei ainoastaan lisää yksilöiden hyvinvointia, vaan se luo myös yhteisöllisyyttä ja lisää luottamusta paikalliseen hallintoon. Kun ihmiset tuntevat, että heillä on vaikutusmahdollisuuksia ja heitä kuunnellaan, syntyy vahvempi yhteenkuuluvuuden tunne ja sitoutuminen omaan yhteisöön. Osallisuuden tukeminen auttaa vähentämään eriarvoisuutta. Kaikkien kuntalaisten mahdollisuus osallistua takaa sen, että eri väestöryhmien äänet tulevat kuulluiksi ja päätöksenteko palvelee kaikkia tasapuolisesti. Kuntalaiset ovat asiantuntijoita omasta elinympäristöstään.

Eräänä osallisuutta edistävänä toimintamuotona Kemijärvellä on käytössä hyvinvointilähete. Hyvinvointilähete on sosiaali- tai terveysalan ammattilaisen asiakkaalle tekemä ohjaus palveluun, joka linkittää kolmannen sektorin ja vapaa-ajan palvelut asiakkaan hyvinvoinnin tukemiseen. Hyvinvointilähetteen kautta asiakas saa itselleen nimetyn linkkihenkilön, jonka kanssa hän voi yhdessä suunnitella ja toteuttaa hyvinvointia ja osallisuutta lisääviä asioita.

Yksi osallisuuden toteuttamistapa on osallistava budjetointi, jota Kemijärvellä on toteutettu muutaman vuoden ajan toteutettu. Kuntalaiset ovat voineet päättää, kuinka määrätyn suuruinen summa rahaa käytetään kunnan palveluiden kehittämiseen.

Kunnassa toimivia vaikuttamistoimielimiä ovat vanhus- ja vammaisneuvostot sekä nuorisovaltuusto. Vaikuttamistoimielimillä voidaan vahvistaa kuntalaisten osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuuksia kunnassa.

Kemijärveläisten osallisuuden kokemuksesta ei ole tarkempaa tietoa, lukuun ottamatta nuorten kokemuksia kouluterveyskyselyssä saatujen tulosten perusteella. Erittäin heikko osallisuuden kokemus 8. ja 9. luokan oppilailla on kasvanut 9 prosentista 26 prosenttiin vuoden 2021 tuloksesta vuoteen 2023. Osallisuuden kokemus kemijärveläisillä nuorilla on heikompaa verrattuna koko maan tulokseen, joka on 12 prosenttia. Kemijärveläisillä lukiolaisilla vastaava luku on 14,7 prosenttia. Myös kokemus siitä, kokeeko olevansa tärkeä osa koulu- ja luokkayhteisöä, on heikentynyt huomattavasti vuoden 2021 kouluterveyskyselystä 8. ja 9. luokan oppilailla. Lukiolaisilla tilanne on säilynyt ennallaan. Toisaalta kemijärveläiset nuoret kokevat sekä peruskoulun yläasteella että lukiossa, että heillä paremmat vaikutusmahdollisuuden koulussa koko maahan verrattuna, mikä on positiivinen asia.

Ehkäisevä päihdetyö

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015) ohjaa päihdehaittojen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi tehtävää työtä. Työ kattaa alkoholi-, huume- ja rahapelihaittojen sekä tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön ehkäisyn ja vähentämisen.

Kunnilla on lakiin perustuva velvollisuus tuottaa rakenteet, jotka mahdollistavat laadukkaan ehkäisevän päihdetyön tekemisen. Jokaisessa kunnassa tulee olla nimettynä ehkäisevästä päihdetyöstä vastaava toimielin, mutta varsinaista tehtävää hoitaa usein toimielimen nimittämä monialainen työryhmä. Kemijärvellä kaupunginhallitus johtaa ehkäisevää

päihdetyötä (KH 09.10.2023 § 340). Ehkäisevän päihdetyön järjestäminen kannattaa sovittaa yhteen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen järjestämisen kanssa. Kemijärvellä ehkäisevän päihdetyön toimeenpanosta vastaa kaupungin hyvinvointiryhmä ja työtä koordinoi hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden koordinaattori.

Kuntien ja hyvinvointialueiden lakisääteisinä tehtävinä on:

- Ehkäisevän päihdetyön huomioiminen osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä sekä sitä koskevaa suunnittelua ja seurantaa (ml. vuosittaiset neuvottelut).
- Päihdeolojen seuranta alueittain ja väestöryhmittäin sekä niitä koskeva tiedotus.
- Päihde-, tupakka- ja nikotiini- sekä rahapelihaittoja ja niiden vähentämistä koskeva viestintä yksilöille ja koko väestölle.
- Päihde-, tupakka- ja nikotiini- sekä rahapelihaittojen ehkäisyn osaamisen lisääminen ja tukeminen kaikissa kunnan ja hyvinvointialueen tehtävissä.
- Ehkäisevän päihdetyön toimien esittäminen ja edistäminen eri hallinnonaloilla.
- Toimien sovittaminen yhteen kunnan ja hyvinvointialueen välillä sekä eri toimijoiden (mm. poliisi, alkoholi- ja tupakkalakien noudattamisen valvonta, elinkeinoelämän ja ehkäisevään päihdetyöhön osallistuvat yleishyödylliset yhteisöt) kanssa.
- Asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen haittojen vähentämiseksi.

Ehkäisevällä päihdetyöllä on yhtymäkohtia esimerkiksi mielenterveyden edistämiseen sekä tapaturmien ja väkivallan ehkäisyyn. Riippuvuudet ja mielenterveysongelmat kytkeytyvät usein yhteen ja päihtymys puolestaan lisää riskiä tapaturmiin ja väkivaltaan. Myös rahapeliongelmat lisäävät lähisuhdeväkivallan riskiä.

Päihde- ja riippuvuusongelmilla sekä mielenterveyden ongelmilla sekä niiltä suojaavilla tekijöillä on vahva yhteys. Mielenterveyden edistäminen tarkoittaa toimintaa, joka tukee hyvän, positiivisen mielenterveyden toteutumista ja lisää suojaavia tekijöitä. Myös ehkäisevässä päihdetyössä huomioidaan suojaavien tekijöiden vahvistaminen riskitekijöiden ehkäisyn rinnalla. Mielenterveyden edistämisestä poiketen ehkäisevässä päihdetyössä painotetaan päihteiden, tupakka- ja nikotiinituotteiden ja rahapelien tarjonnan ja saatavuuden ehkäisyä.

Tilastojen mukaan Kemijärvellä alkoholijuomien myynti asukasta kohti oli vuonna 2022 10,2 prosenttia (Koko maa 6,5 prosenttia, Lappi 9,3 prosenttia). Alkoholin käytössä kemijärveläiset nuoret eivät poikkea muihin lappilaisiin tai koko maan nuoriin verrattuna.

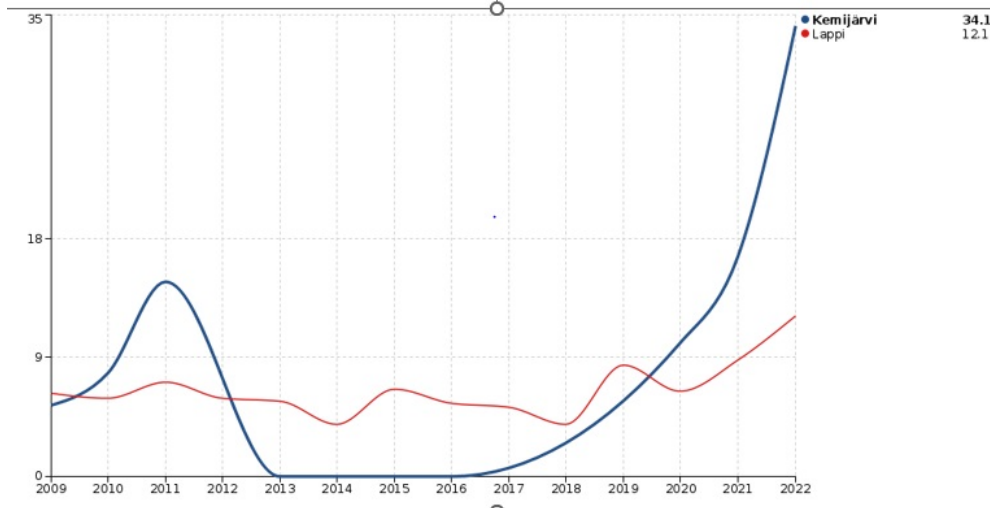
Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavien 25 - 64-vuotiaiden osuus oli vuonna 2022 5,8 prosenttia (Koko maa 3,3 prosenttia, Lappi 4,1 prosenttia). Myös nuorten 16-24-vuotiaiden osuus on reilu puolet suurempi kuin koko maassa (Kemijärvi 3,0 prosenttia ja Koko maa 1,2 prosenttia).

Kouluterveyskyselyn vastauksissa Kemijärvi poikkesi Lapin muista kunnista huolestuttavasti nuorten henkisen ja fyysisen väkivallan kokemuksessa. 4. ja 5 luokan oppilaista lähes kolmannes (27 prosenttia) oli kokenut vanhempien tai muiden huolta pitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa ja henkistä väkivaltaa reilusti yli kolmannes (37,8 prosenttia). 8. ja 9 luokan oppilailla fyysisien väkivallan kokemus puolittui verrattuna 4. ja 5. luokan oppilaiden kokemukseen, mutta henkistä väkivaltaa oli kokenut 29 prosenttia ja lukiolaisissa 37 prosenttia. Myös seksuaalisen ehdottelua ja ahdistelua kemijärveläiset

nuoret kokevat muita lappilaisia nuoria jonkin verran enemmän sekä yläasteella että lukiossa.

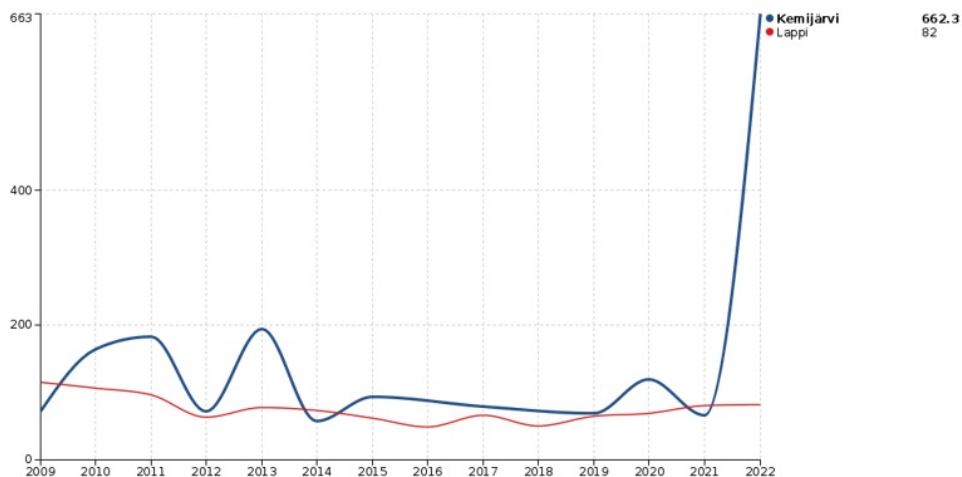
Rikoksista syyllisiksi epäilty 0 - 14-vuotiaat ja 15-17- vuotiaiden on tilastojen mukaan jostain syystä kasvanut vuonna 2022 poikkeuksellisesti:

Rikoksista syyllisiksi epäilty 0 - 14-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä

(Sotkanet)

Rikoksista syyllisiksi epäilty 15 - 17-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä

(Sotkanet)

Matalankynnyksen toimintaa tarjoaa Kemijärvellä A-kilta, jonka toiminta on päihteetöntä, vapaaehtoisuuteen perustuvaa ja monimuotoisesti toteutettavaa vertaistukitoimintaa päihderiippuvuudesta ja muista riippuvuuksista toipuville sekä heidän läheisilleen.

Kemijärvi on ilmoittanut kiinnostuksensa lähteä mukaan Ankkuritoimintaan vuoden 2024 aikana. Ankkuritoiminta kohdistuu varhaisessa vaiheessa nuorten hyvinvoinnin

edistämiseen ja rikosten ennalta ehkäisemiseen. Ankkuritoimintaa toteutetaan moniammatillisessa tiimissä, johon kuuluvat asiantuntijat poliisista, sosiaalitoimesta, terveystoimesta sekä nuorisotoimesta. Tiimi tapaa nuoren ja hänen perheensä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jotta nuorta voidaan tukea ja tarvittaessa ohjata avun tai tuen piiriin.

Turvallisuuden edistäminen

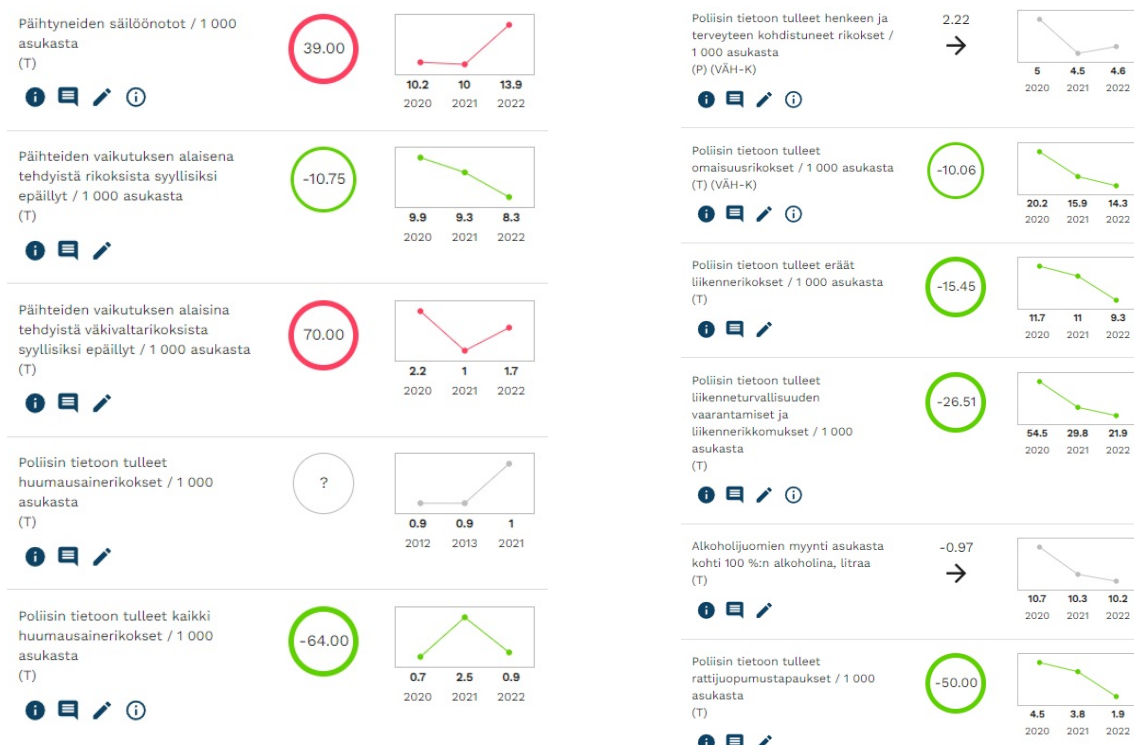
Turvallisuuden edistäminen on osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Tavoitteena on ennaltaehkäistä ja torjua onnettomuuksia, tapaturmia ja rikoksia ja häiriöitä sekä parantaa ihmisten turvallisuuden tunnetta. Turvallisuus liittyy lähes kaikille elämän alueille. Turvallisuus liittyy oleellisesti muun muassa lähiympäristön siisteyteen ja kunnossapitoon, kotiympäristön turvallisuuteen ja esteettömyyteen, työ- ja oppimisympäristön turvallisuuteen ja liikenneturvallisuuteen. Turvallisuusuhkia voivat aiheuttaa esimerkiksi päihteiden käyttö, syrjäytyminen, joka voi vaikuttaa yksilön, lähipiirin ja laajemmin koko yhteiskunnan turvallisuuteen ja peruspalveluissa ilmenevät poikkeamat ja puutteet.

Turvallisuuden edistämiseksi kunnan tulee tehdä yhteistyötä poliisin, pelastuslaitoksen ja paikallisten yhteisöjen kanssa.

Hanketyönä toteutettu Lapin arjen turvallisuuden tiekartta vuosille 2021-2027 ohjaa turvallisuuden edistämistä maakuntatasolla. Toimenpide-ohjelmaan on koottu 10 konkreettista toimenpide-ehdotusta turvallisuuden edistämiseksi.

[Lapin arjen turvallisuuden tiekartta \(sisainturvallisuus.fi\)](https://sisainturvallisuus.fi)

Turvallisuuteen liittyviä indikaattoreita – Kemijärvi (Sotkanet)

Hyvinvointisuunnitelman painopisteet

Hyvinvointisuunnitelma on laadittu vuosille 2024-2025. Uusi valtuustokausi alkaa vuonna 2025 ja tällöin myös tulee laatia uusi laaja hyvinvointikertomus ja hyvinvointisuunnitelma seuraavalle valtuustokaudelle.

Kemijärvellä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden (hytetu) edistämiseksi kannustetaan ja tuetaan kuntalaisia osallisuuteen, omatoimisuuteen ja vastuullisuuteen oman hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden ylläpitämiseksi ja parantamiseksi turvallisessa, terveellisessä ja viihtyisässä arkiympäristössä sekä laadukkailla ja yhdenvertaisilla palveluilla. Hytetu-työllä pyritään kaventamaan väestöryhmien välisiä hyvinvointi- ja terveyseroja, ylläpidetään ja parannetaan hyvinvointia, terveyttä, mielenterveyttä, päihteettömyyttä, turvallisuutta ja osallisuutta sekä työ- ja toimintakykyä. Lisäksi ehkäistään sairauksia, tapaturmia, syrjäytymistä ja osattomuutta.

Hyvinvointisuunnitelmaan 2024-2025 valittiin 4 painopistealuetta, jotka ohjaavat yhteistä tekemistä:

- 1. Turvallinen ja viihtyisä arkiympäristö, joka tukee yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuutta**
- 2. Yhdenvertainen ja osallistuva kuntalainen**
- 3. Elintavoilla terveyttä ja hyvinvointia**
- 4. Toimivat hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen rakenteet**

Painopisteille on laadittu tavoitteet ja toimenpiteet, jotka on kirjattu erilliseen toimeenpanosuunnitelmaan. Suunnitelman toteutumista seuraa hyvinvointiryhmä säännöllisesti ja sitä päivitetään tarpeen mukaan.

Hyvinvointialueen hyvinvointikertomus- ja suunnitelma valmistuu vuoden 2024 aikana. Kaupunki tekee tiiviisti yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa ja seuraa muun muassa hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman valmistelua, jotta tavoitteet ja toimenpiteet ovat yhteen sovitettavissa kaupungin hyvinvointityön kanssa.

Liitteet:

- Kemijärven kaupungin hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen toimeenpanosuunnitelma 2024-2025